

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

Προτιθέμενοι ἐν σειρά ἄρθρων νὰ καταστήσωμεν προσιτὰς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Φιλολογικῆς Ἠχοῦς* τὰς ἐξόχους ἐπιστημονικὰς κατακτήσεις τῆς σημερινῆς ἱατρικῆς, καθ' ἣν μάλιστα ἐπὶ τὴν αἰ ἐπιδημικὰς νόσοι, αἵτινες δοκιμάζουσι τὴν ἀνθρωπότητα διπλασιάζουσι τὸ κοινὸν πάντων ἐνδιαφέρον, νημίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἡδυνάμεθα καλλίτερον νὰ προλογίσωμεν ἐπ' αὐτῶν ἢ διὰ τοῦ παρατιθεμένου λόγου τοῦ δόκτορος Sedillot ἀπαγγελθέντος πρὸ ἑξ ἑτῶν κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς περιόδου τοῦ 1888. Καθ' ὅσον μάλιστα καταδείκνυται ἅπασι ἔτι δι' αὐτοῦ ἡ βαθεῖα καὶ ὑπὲρ πάντα λόγον ἐκτίμησις, τὴν ὁποίαν μετὰ εἴκοσιν καὶ τρεῖς αἰῶνας ἀπονέμει ἡ ἐπιστήμη τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὸν μέγαν πατέρα τῆς ἱατρικῆς Ἱπποκράτην τὸν Κῶν.

Αἱ ἐπιστήμαι τείνουσι νὰ φθάσωσι πρὸς τὴν τελειότητα, ἣτις εἶναι ὁ ὑψηλότερος καὶ εὐτυχέστερος ἡμῶν προορισμός. Ἐκάστη νέα ἀνακάλυψις προάγει τὸν πολιτισμὸν καὶ προσκτᾶται τοιοῦτοτρόπως κοινὸν ἐνδιαφέρον· ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κόσμου τῶν μικροσκοπικῶν ὁργανισμῶν ἡ μικροβίων, φορέων καὶ παραγωγῶν πλείστων ζυμώσεων καὶ ἀσθενειῶν, κατ' ἐξοχὴν μiasmatodῶν καὶ ἐπιδημικῶν, ἦτο πρᾶγματι ἀξία τῆς παγκοσμίου προσοχῆς, ἥς καὶ ἔτυχεν.

Ἡ ἱατρικὴ, ἀπὸ αἰῶνων εἴκοσι καὶ τριῶν, δικαίως δύναται ν' ἀντιποιῇται τῆς τιμῆς ὅτι ἐνέπνευσε πάσας τὰς ἐπιστήμας· ὁ ἱπποκρατισμὸς διὰ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀκριβείας τῶν δογμάτων αὐτοῦ, καθοδηγεῖ μέχρι τῆς σήμερον τὴν πρόδον ἡμῶν.

Τὰ ὀλίγα περισωθέντα συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους, δὲν ἐμφαίνουσι μόνον τὴν μεγαλοφυᾶ διάνοιαν ἣτις συνέθετο αὐτά, ἀλλ' ἐκπροσωποῦσιν ἐπίσης καὶ διδασκαλίαν, μέθοδον καὶ σχολήν, ἀφ' ὧν ἀνέθορον αἱ θαυμασταὶ τελειοποιήσεις, αἵτινες πολλαπλαεῖ καὶ πάντοθεν πλήττουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Πᾶσα ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἀπομάκρυνσις σημαίνει παράπτωμα, κίνδυνον ἢ ὀπισθοδρόμησιν· δυνάμεθα σήμερον ἀκόμη νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οὐδ' ὧς μετεβλήθη ὁ τρόπος τῆς ἀντιλήψεως τῆς μοναδικῆς ἐκείνης γενεᾶς. Ἡ συνάφεια τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ ἐκφάνσεων ἡ λειτουργιῶν διετυπώθη ὡς ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους: Τὸ πᾶν ἐστὶ φυσικόν, καὶ τὸ πᾶν ἐστὶ θεῖον. Ἡ ἱατρικὴ, εἶπεν, ἀναζητεῖ τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ πραγματεύεται, τὴν αἰτίαν παντὸς ὅ,τι πράττει καὶ δύναται νὰ δώσῃ λόγον δι' ἕκαστον τῶν πραγμάτων τούτων. Ὁ ἄνθρωπος μελετᾶται ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ, ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ καὶ ἐν ταῖς μεταβολαῖς, ἃς ὑφίσταται εἴτε εὐεκτῶν (Ἱγιεινὴ) εἴτε ἀσθενῶν (Νοσολογία).

Ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως ἐδραζομένη ἡ διδασκαλία αὕτη, καὶ συνεπῶς ποιουμένη χρῆσιν τῆς ὑγιεινῆς μεθόδου, διέκρινε τρία οὐσιαστικὰ καὶ ἀνωτέρας φύσεως πράγματα ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐρεῦνης αὐτῆς.

1ον τὴν ὑπαρξιν ζωικῆς τινος δυνάμεως δημιουργοῦ, συντηρητικῆς καὶ ἐπανορθωτικῆς, ἥς ἄνευ ἀδύνατος θὰ ἦτο ἡ διακρίσις οἰοδότητε εἰδους ὄντων.

2ον τὸ δυνατόν τῆς προλήψεως οἰοδότητε ἀποτελέσματος καὶ αἰτιατοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ρίζῃ καὶ ἀφορμῇ αὐτοῦ, εἴτε διὰ τῆς περικοπῆς εἴτε διὰ τῆς ἐισχύσεως εἴτε καὶ διὰ τῆς μεταβολῆς αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ καθίστησι τὴν ἱατρικὴν ὁμοδύναμον τοῖς θεοῖς· ἔκφρασις μεγίστης

τόλμης, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ θεοῦ ἐτιμωρεῖτο δι' ἐξορίας ἢ θανάτου.

3ον Τὴν σπουδαιότητα τῶν μέσων τῆς μεταβολῆς ταύτης, καὶ τῆς γνώσεως τῆς συστατικῆς αὐτῶν φύσεως, ἥτις θὰ ὠδήγει εἰς τὰς ἐσχάτας προσιτὰς ἀληθείας καὶ εἰς τὴν κατὰ-ληψιν τοῦ γενικοῦ καὶ τοῦ ἀπολύτου.

Αἱ ἐπιστῆμαι βαδίζουσιν ἀπὸ τῶν γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἄγνωστα καὶ ἐστερημέναι κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τῶν μέσων τῆς ἀναλύσεως, μοιραίως ἐμελλόν νὰ λάβωσι τὴν πρώτην αὐτῶν βᾶσιν ἐκ τῶν γενικοτήτων, αἵτινες ἐκφαίνονται ἐκ τῶν οὕτω προσιτῶν μερικοτήτων. Καὶ μόνον κατόπιν ματαίων, εἰ καὶ θαυμαστῶν προσπαθειῶν, ὅπως φθάσωσι κατ' εὐθεῖαν ἢ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὰς τελικὰς ἀληθείας, ἐπανήρχισαν τὰς ζητήσεις καὶ ἐρεῦνας αὐτῶν ἀνερχόμεναι ἀπὸ τοῦ μερικοῦ ἐπὶ τὸ γενικόν.

Ἡ ἱατρικὴ καὶ αἱ βιολογικαὶ ἐπιστῆμαι καίτοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν νόμων πρὸς τὰς φυσικοχημικὰς, διεπόμεναι διακρίνονται ἐκείνων διὰ τῆς ταχύτητος καὶ τοῦ περιπλόκου τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν, αἵτινες πᾶσαι περιέχονται ἐν τῇ μιᾷ λέξει : Ζωή. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν ἀναπόφευκτοι διαφοραί. Ὁ φυσικοχημικὸς ἔχει δι' αὐτὸν τὸν καιρὸν ὅλον, τὴν διάρκειαν καὶ τὸ παραμόνιμον τῶν φαινομένων, τὴν συνήθη εὐκολίαν τῆς ἀναπααραγωγῆς αὐτῶν ἐν πάσῃ τῇ ποικιλίᾳ τῶν αἰτιῶν καὶ ἀποτελεσμάτων. Τούτου ἕνεκα ἐξαγγέλλει μετὰ πάσης πεποιθήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τὸ ἔργον του· τὸ ὄνομά του, ἄγνωστον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν προτεραίαν, ἀποβαίνει τὴν ἐπαύριον ὄνομα διασῆμου ἀνθρώπου. Ὁ ἱατρὸς δέ, ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ διακοπτομένην μόνον συνέχειαν στιγμιαίων συνδυασμῶν, ὧν μολις κατέχει τὰ στοιχεῖα, ὀφείλει οὐχ' ἦτον ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ ζητημάτων ζωτικωτάτων ἄνευ δισταγμοῦ, ἄνευ ἐπιφυλάξεως καὶ χωρὶς μάλιστα νὰ ἐπιτρέπηται εἰς αὐτὸν ν' ἀπατηθῇ. Ὅποια καθήκοντα καὶ πόσος ὁ κίνδυνος ! Ἡ ἱατρικὴ, ἥτις καὶ ἀνάγκην ἔχει καὶ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ μεταβάλλῃ τὰς πιθανότητας αὐτῆς εἰς βεβαιότητας, μένει ἐκτεθειμένη εἰς τὴν πλάνην κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην μετάβασιν.

Τῶν προβλημάτων τούτων ἐπεζήτησε τὴν ἐπίλυσιν ἡ ἱπποκράτειος ἱατρικὴ διὰ τῆς σαφηνείας, τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς προφανείας τῶν πραγμάτων. Παραδείγματά τινα ἀρκοῦσι νὰ διαπιστώσωσι τοῦτο. Ὁ Pasteur ὑπέμνησε, προκειμένου περὶ τῆς αἰτιολογίας τῶν ἀσθενειῶν τὴν φράσιν τοῦ διακεκριμένου ἀκαδημαϊκοῦ Pidoun : « Ἡ ἀσθένεια εἶναι ἐν ἡμῖν, ἐξ ἡμῶν καὶ δι' ἡμῶν ». Ὅποια ἄβυσσος ἀσφαλείας, σκοτεινότητος καὶ ἀβεβαιότητος ! Ἀπλὴ ἐξαγγελία τοῦ ἱπποκρατικοῦ ὀρισμοῦ ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ καταληπτὸν τὸ πρᾶγμα : « Ἡ τάσις τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ὑγεία· αἱ ἀσθένειαι εἶναι ἀποτελέσματα ἐξωτερικῶν ἀφορμῶν, αἵτινες διαταράττουσι καὶ ἀλλοιοῦσιν αὐτήν· ἄμεσος ἐκ τούτου ὑποδείκνυται ἡ ἀνάγκη ν' ἀπομακρύνωμεν τοὺς νοσογόνους τούτους παράγοντας, νὰ προφυλαττώμεθα ἀπ' αὐτῶν καὶ νὰ αἰρώμεν καταπολεμοῦντες τὸ βλαπτικὸν αὐτῶν. » Ὅποια ἰσχὺς καὶ ἐνέργεια ἐν τοῖς παγκοσμίσις τούτοις παραγγέλμασιν ! Ἡ ἀνακάλυψις τῶν μικροβίων παρουσιάζεται ὡς προεγνωσμένον, οὕτως εἰπεῖν, πρᾶγμα, καὶ ἀνοίγει ἀφ' ἐτέρου εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἱατρικὴν αἰῶνας ὅλους μελέτης, γνώσεως καὶ παντοειδῶν βοηθημάτων. Ἡ βιολογία, ἡ φυσιολογία καὶ ἡ συγκριτικὴ παθολογία, πειραματισμοὶ καὶ παρατηρήσεις, ἀδύνατοι τὸ μέχρι τοῦδε, διευκολύνουσι τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν τελειότητα. Τί ἄλλο σημαίνουν ὅλα ταῦτα ἢ τὴν ὑποκατάστασιν ἀληθειῶν ἀναμφισβήτην εἰς τὸν τόπον τῶν μᾶλλον τολμηρῶν ὑποθέσεων ;

Ἡ ἐπίσχεσις τῆς προόδου ἐν τῇ βιολογίᾳ ὠφέιλετο κυρίως εἰς τὰς δυσκολίας τῆς ἀποδείξεως τῶν φαινομένων· ἀλλὰ καὶ αὗται θάπτον ἢ βράδιον ἐμελλόν νὰ υπερπηδηθῶσιν. Ὁ

Claude-Bernard καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ μεγάλοι φυσιολόγοι ἤρχοντο, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καταπληκτικὰς ἐπιτυχίας. Τοὺς αὐτοὺς ἐφαρμόζουσα καὶ ἡ Ἱπποκράτειος Σχολὴ κανόνας μελέτης καὶ σπουδῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἴθ' ὑγειαινόντος εἶτε νοσοῦντος, εἶχε προῖδῃ καὶ ἀποφανθῇ ὅτι αἱ διαφοραὶ τῶν δύο τούτων καταστάσεων, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται καὶ παρούσάζονται πολλαπλαῖ, καθίστανται βραταὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἅμα ὡς αὕτη ἀποκαλύψῃ τοὺς ἀμεταβλήτους αὐτῶν νόμους. Ὁ περιφανὴς μεταφραστὴς καὶ ὑπομνηματιστὴς τοῦ Ἱπποκράτους Littre ἀφιέρωσεν, ὑπὸ τὸν τίτλον « Πρόγνωσις », ἑξοχον κεφάλαιον διὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν τούτων, τῶν ὑποίων ἢ σαφένεια καὶ ὀρθότης ἐμπνέουσι καὶ καθοδηγοῦσι πάντα τὰ ἱατρικὰ συστήματα ἡμῶν.

Ὁ μέγας ἀστρονόμος Laplace ἔγραφεν : « Ἐὰν ἡ διάνοια ἡμῶν ἦτον ἀρκούντως εὐρεῖα διὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ ὑπολογίσῃ τὰ στοιχεῖα τοῦ σύμπαντος, θὰ ἐγνωρίζομεν τὸ παρελθόν, τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ. » Ἡ ἱατρικὴ ἐπίσης θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ προβλέπῃ τὰς ἀφορμὰς τὴν φύσιν, τὰς διαφορὰς καὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἀσθενειῶν, ἐκ καταρθού νὰ καταλάβῃ καὶ ὑπολογίσῃ τὰ στοιχεῖα αὐτῶν. Αἱ τοιαῦται βαθεῖαι ἀποφάνσεις, ἐδραζόμεναι ἐπὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν φαινομένων καὶ τῆς ταυτότητος τῆς αἰτιολογίας αὐτῶν, ἥσαν ἤδη γνωσταὶ καὶ τῷ ἱπποκρατικῷ τρόπῳ τοῦ σκέπτεσθαι. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ὅροι καὶ αἱ συνθήκαι τῆς προγνωστικῆς καὶ τῶν προληπτικῶν μέσων ἅτινα διέθετε, μέσων θαυμαστικῶν πράγματι ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐναργείᾳ αὐτῶν. Ἄς ἀναμνησθῶμεν ὅτι ὁ ἱπποκρατισμὸς ἠδυνήθη ν' ἀγνωρίσῃ τὰς κρίσιμους ἡμέρας, τὰς ὑποίας οἱ νεώτεροι δὲν κατάρθωσαν μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων ν' ἀποδείξωσιν. Αἱ ἀνακάλυψις τοῦ Pasteur κατέστησαν φανερὰς τὰς δυσώδεις ἀλλοιώσεις τοῦ πύου (ἐν τῷ ἐμυήματι) ὡς προϋούσας ἐκ τῶν μικροβίων τὴν περαιτέρω ἀκριβῶς ἀνάπτυξιν τούτων προελάμβανον καὶ κατεπολέμουν αἱ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους παραγγελλόμεναι ἐνέσεις οἴνου καὶ ἐλαίου, ἐνέσεις ἀβλαβεῖς ὅπως δὴποτε, συμφώνως πρὸς τὸν θεμελιώδη ἐκεῖνον κανόνα τῆς ἀρχαίας ἱατρικῆς : « ὀφελείν ἢ μὴ βλάπτειν ».

Αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις ἐπιβεβαιοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται καθ' ἐκάστην διὰ τῆς συντόνου καὶ κοινῆς ἐργασίας τῶν σοφῶν πάντων, ἥτις ἐξασφαλίζει ἐκ τῶν προτέρων τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς ἐπιστήμης. Ἀναμνησθῶμεν, ὅπως προφυλάξωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ τῆς ἀνυπομονησίας, τὴν πρώτην ἐκείνην ρήτραν τοῦ Ἱπποκράτους : « Δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον, ἀλλ' ἄπειρος ἡ ἐλπίς, καὶ βεβαία ἡ ἀνταμοιβὴ φαίνεται ».

Θ. ΦΑΛΗΡΕΥΣ.

ΙΑΤΡΟΣ.

